

FINSKI KAVCIJSKI SISTEM: če nisi vključen, plačaš davek

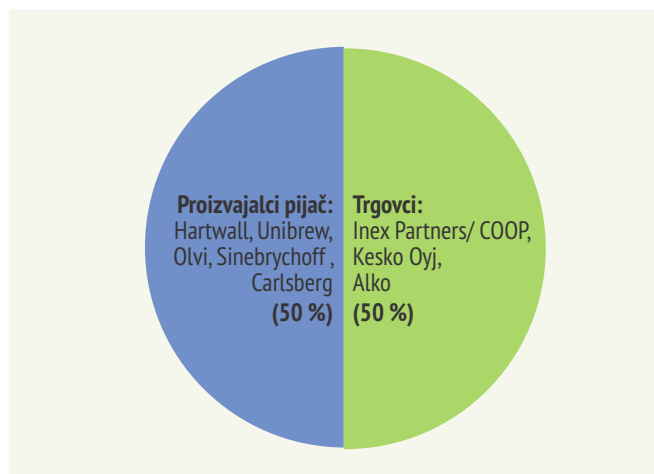
PALPA - Suomen Palautuspakkaus Oy

Finski kavcijski sistem za embalažo pijač deluje od leta 1996. Vanj so bile najprej vključene pločevinke (1996), kasneje plastenke - večinoma PET (2008) in nepovratne steklenice (2011). Po tipih pijače so v sistem vključene brezalkoholne pijače ter voda, pivo, jabolčnik, športni napitki, nektarji in sirupi. Vključena je tudi embalaža za likerje, žganja in vina, ki jih prodaja trgovec Alko.

Sistem je centraliziran, upravlja in vodi ga neprofitna organizacija PALPA (Suomen Palautuspakkaus Oy). Lastniki organizacije so trije največji trgovci (50 %) in največji proizvajalci pijač, prav tako s 50 % lastništva.

Slika 1: Ustanovitelji in lastniki PALPA, finskega kavcijskega sistema za embalažo pijač (Vir: predstavitev PALPA, Tommi Vihavainen, gradivo webinarja Deposit Systems for Beverage Containers, 11. maj 2022, Reloop)

PALPA zaposluje 14 ljudi in je odgovorna za zbiranje materiala in njegovo reciklažo ter finančno upravljanje. Upravlja mrežo neodvisnih podjetij operaterjev oz. izvajalcev sistema, ki delujejo pod njenim okriljem. PALPA ni lastnica nobenega dela kavcijskega sistema in ni lastniško povezana z nobenim od izvajalcev. To jim omogoča preprosto prilagodljivost in razširljivost sistema, saj se je njegov obseg v zadnjih letih precej povečal. Organizira, postavlja pravila, nadzira delovanje sistema in skrbi za razvoj.

PALPA je lastnik recikliranega materiala. Pločevinke izvažajo v Veliko Britanijo, Francijo in Nemčijo. PET plastenke deloma prodajo na Finskem ter izvozijo v

Latvijo, Nemčijo, Švedsko in v Francijo. Steklo prodajo na Finskem in na Portugalskem. Njihova strategija je, da imajo vedno več kot enega kupca – zaradi zagotavljanja konkurence in zagotovljenega odkupa tudi v primeru, da bi eden od kupcev imel težave s prevzemom.

Sistem se financira s prihodki od prodaje zbranega materiala, neizplačanimi kavcijami in embalažnino. Letno PALPA zbere več kot 2 milijardi kosov embalaže in 90 tisoč ton materiala. Finska ima še poseben, ločen zbirni sistem za povratno stekleno embalažo, ki jo na Finskem uporablja samo en pivovar. Povratne steklenice pa se zbirajo preko istih avtomatov kot nepovratna embalaža. Avtomati morajo torej ustrezati zahtevam tako PALPE kot sistema za povratno embalažo.

Zakonodaja

Vključitev proizvajalcev pijač in uvoznikov v kavcijski sistem na Finskem ni obvezna. Vendar morajo tisti, ki niso vključeni v sistem, plačati poseben davek 0,51 eur za liter pijače. Z vključitvijo v sistem se temu davku torej izognejo. Trenutno je v sistem vključenih okvirno 97 % pijač na trgu, ostalo so posebne vrste pijač večinoma visokega cenovnega razreda in/ali z majhnim tržnim deležem.

Zakon zavezuje trgovine, ki prodajajo pijačo, vključeno v kavcijski sistem, da sprejemajo prazno embalažo v količini, ki je sorazmerna s količino prodane pijače. Zavezuje jih tudi k izplačilu kavcij. Ni pa nujno, da ima vračilna točka nameščen avtomat, prazno embalažo lahko sprejema ročno, kar ustreza predvsem manjšim trgovinam. Zakon vključuje izjemo, po kateri lahko mali trgovci na drobno zavrnejo prevzem vrnjene embalaže, če je količina nesorazmerno velika glede na velikost trgovine.

www.palpa.fi

Kavcija

Višina kavcije na Finskem je pri plastenkah odvisna od volumna embalaže in znaša:

- 0,10 eur za manj od 350 ml,
- 0,20 eur za 350 ml do 999 ml,
- 0,40 eur za več kot 1 l.
- Kavcija za pločevinke znaša 0,15 eur, za steklenice pa 0,10 eur.

Tok kavcije je za potrošnika preprost: ko kupi izdelek, jo plača, ko vrne prazno embalažo, prejme kavcijo nazaj (kupi lahko nov izdelek ali izplačano gotovino).

Kroženje med ostalimi akterji sistema je večsmerno. Ko proizvajalec pijačo proda trgovini, mu trgovina poleg izdelka plača še kavcijo. Proizvajalec PALPi posreduje informacije o prodaji za vsako vrsto proizvoda posebej. Od trgovca nato prejme informacije o prodaji in vplačanih kavcijah. Prevozniki PALPi prav tako sporočajo, koliko enot transporta so opravili od trgovca do zbirnega centra PALPe. Podatke sporočajo še v fazi štetja v lastnem zbirnem centru. S tem dobijo pregled nad celoto - koliko embalaže je na

Foto: Reloop

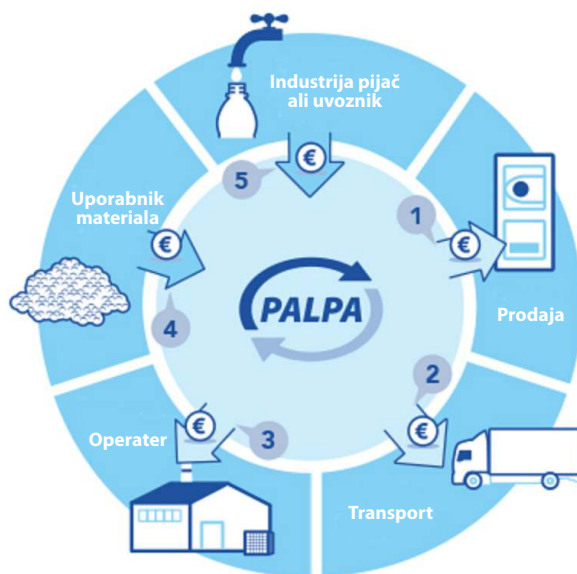
trgu in koliko jo je bilo ločeno zbrane. PALPA nato proizvajalcem oziroma uvoznikom pijač izstavi ustrezen zahtevek za izplačilo kavcij. Vsa izmenjava podatkov poteka elektronsko in avtomatično znotraj kavcijskega informacijskega sistema.

Neizplačane kavcije - torej za embalažo, ki ni bila vrnjena - ostanejo kavcijskemu sistemu.

Drugi finančni tokovi

PALPA trgovinam plača nadomestilo za zbiranje embalaže ter prevoznikom za transport. Ko proizvajalci dostavijo pijače v trgovino, tam prevzamejo zbrane plastenke in pločevinke in jih dostavijo do terminala proizvajalca, kjer jo nato prevzame prevoznik kavcijskega sistema za prevoz do skupnega zbirnega centra. Odvoz steklene embalaže z zbirnih točk pa opravi PALPA s posebnimi za to namenjenimi tovornjaki. PALPA dvema podizvajalcema plača še nadomestilo za štetje in baliranje zbranega materiala.

Prihodek kavcijskega sistema so neizplačane kavcije ter prodaja zbranih materialov reciklerjem. Ker ta dva vira ne zadoščata za kritje vseh stroškov, proizvajalci in uvozniki pijač v sistem vplačujejo še embalažnino (recycling fee), s katero krijejo razliko.

www.palpa.fi

Delovanje sistema in rezultati

Na Finskem je mreža vračilnih točk res obsežna, saj jih imajo cca 4.500. Točke so v trgovinah, kioskih, bencinskih črpalkah, sistem ima nameščenih skoraj 4.000 avtomatov. Mrežo dopolnjuje še dodatnih 9.000 vračilnih točk v gostinstvu in turizmu. S pomočjo avtomatov zberejo 95 % embalaže, ostalih 5 % pa ročno.

Preden določena nova embalaža sploh vstopi v sistem, PALPA fizično pregleda vzorec. Ustrezati mora specifikacijam, ki so jih določili reciklažni obrati in proizvajalci vračilnih avtomatov. Vrednost kavcije mora biti na izdelku jasno označena in v skladu z navodili za označevanje. Embalažo morajo zaznati/prepoznati vse vrste avtomatov, saj le tako lahko zagotavljajo zanesljivo izplačilo kavcij.

Lastnik avtomatov na vračilnih točkah ni PALPA, pač pa trgovec, ki jih tudi kupi za svoje trgovine. Avtomati morajo ustrezati standardom, ki jih je določila PALPA.

Leta 2021 je kavcijski sistem zbral:

- 97 odstotkov pločevink (1 milijardo 46 milijonov pločevink oziroma 20.100 ton aluminija),
- 90 odstotkov plastenk (600 milijonov plastenk oziroma 16.500 ton PET plastike),
- 98 odstotkov steklenic (150 milijonov steklenic oziroma 52.900 ton stekla).

Brezbarvna PET plastika je reciklirana v nove plastenke, obarvana pa v materiale za druge izdelke. Na Finskem so uvedli višjo embalažnino za obarvane plastenke, da bi pospešili uporabo brezbarvne plastike, iz katere je trenutno 94 % plastenk.

www.tomra.com

V kavcijskem sistemu je okvirno 27.000 različnih vrst kavcijske embalaže, od česar jih je (zaradi različnih vrst pijač ter oblik in barv) skoraj 20.000 iz stekla. Pri zbiranju stekla štejejo polne posebne zabojnike za steklo, ne kosov steklenic, ker se steklo pri oddaji lahko zdrobi, in je steklenice nemogoče prešteti po kosih. Določeno pa je, koliko kosov steklenic gre v določen zabojnik glede na njegovo velikost.

Kot razloge za odlično učinkovitost finskega kavcijskega sistema PALPA navaja:

- potrošniki so usvojili navado vračanja prazne embalaže pijač,
- visoka okoljska ozaveščenost,
- široko razvejana mreža dobro premišljenih lokacij vračilnih točk za potrošnike (trgovine, kioski, bencinske črpalke),
- zanesljivo delujoči avtomati za vračanje embalaže,
- kavcijski sistem zajema veliko vrst embalaže pijač,
- ustrezna višina kavcije.

(Članek je nastal iz zapiskov webinarja Deposit Systems for Beverage Containers, 11. maj 2022, Reloop ter predstavitve PALPA, Tommi Vihavainen.)

